herpy

GEKONY

Turkmenistan eyelid gecko

Eublepharis turcmenicus

Naziemny gekon z ruchomymi powiekami, pochodzący z kamienistych przedgórzy Kopet-Dagu w Turkmenistanie i północnym Iranie. *Eublepharis turcmenicus* rzadko trafia do terrariów, a duża część zasad hodowli opiera się na blisko spokrewnionym *Eublepharis macularius*: sucho i ciepło w dzień, chłodniej w nocy, żywe owady oraz długie, chłodne zimowanie, jeśli zwierzęta mają się rozmnażać.

Rodzina: Eublepharidae Dawna nazwa: *Eublepharis turkmenicus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**17-25 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**15-20 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Półpustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 45 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**25-26 °C**
Miejsce wygrzewania	**35-37 °C**
Temperatura w nocy	**20-23 °C**
Wilgotność	**30-40%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 1
Zimowanie	**13-14 °C** 12-13 tygodni
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**18 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**2 jaj**
Inkubacja	**57 dni** przy 27 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Eublepharis turcmenicus to naziemny gekon z rodziny Eublepharidae, czyli gekonów z ruchomymi powiekami. Odróżnia je to od większości innych gekonów, których oczy pokrywa przezroczysta łuska. Gatunek nie ma też przylepnych lamelek pod palcami, dzięki którym wiele innych gekonów świetnie się wspina. Zamiast tego używa palców do biegania i kopania po kamieniach i ziemi.

Gatunek został zaproponowany w 1977 roku przez Ilję Dariewskiego i w pełni opisany w 1978 roku. Nazwa naukowa odnosi się do Turkmenistanu, gdzie go odkryto. Gatunek jest blisko spokrewniony z *Eublepharis macularius* i w starszej literaturze bywał czasem do niego zaliczany. Spotyka się też pisownię *E. turkmenicus*, jest to jednak niepoprawna zmiana nazwy.

Jak wszystkie gekony z tego rodzaju potrafi odrzucić ogon (autotomia), gdy zostanie złapany lub się przestraszy. Ogon służy ponadto jako magazyn tłuszczu. Wielkość jest niepewna, a podane w ramce z danymi 17-25 cm łącznie z ogonem zapożyczono od *E. macularius*.

Gatunek jest rzadki w niewoli i tylko niewiele osobników odławia się i sprzedaje jako zwierzęta terraryjne. Po raz pierwszy rozmnożono go w niewoli w 1994 roku, a metody stosowane u *E. macularius* nie działają bez długiego, chłodnego zimowania. Warto o tym pamiętać, zanim się go kupi.

Występowanie i środowisko

Eublepharis turcmenicus występuje w południowym Turkmenistanie i północnym Iranie. W Turkmenistanie żyje w paśmie górskim Kopet-Dag. Jako miejsce typowe podaje się zarówno okolice Aszchabadu, jak i Baharly (dawniej Bäherden) w Kopet-Dagu. W Iranie występuje na wschód od Morza Kaspijskiego i na południe aż do prowincji Chorasan-e Razawi.

W niektórych zestawieniach zasięgu wymienia się też Kirgistan, jest to jednak niepewne i nie zostało uwzględnione na mapie.

> **Naturalny zasięg:** Turkmenistan i Iran.

ŚRODOWISKO

Gekon żyje na kamienistych przedgórzach i zboczach do wysokości około 1 000 metrów, w skalistym terenie z rozproszonymi krzewami, drzewami i roślinami zielnymi. Zwykle spotyka się go na wysokości od 500 do 1 000 metrów n.p.m. W dzień ukrywa się w szczelinach, pod kamieniami i w podziemnych norach wykopanych przez inne zwierzęta, a wieczorem i w nocy szuka pożywienia na ziemi.

Klimat Kopet-Dagu jest suchy, z wyraźną zimną porą roku. Od października do połowy kwietnia zwierzęta często pozostają w kryjówkach, a największą aktywność wykazują w cieplejszych miesiącach. Gatunek jest owadożerny, ale może też zjadać małe kręgowce. Populacja jest uważana za liczną, a gatunek nie jest zagrożony.

Hodowla

TERRARIUM

Urządzenie terrarium opiera się na *Eublepharis macularius*, który żyje w podobnych warunkach. Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 45 cm (długość × szerokość × wysokość), co odpowiada powierzchni dna około 0,4 m². Najważniejsza jest powierzchnia dna, bo gekon żyje na ziemi. Im większe, tym lepiej, o ile urządzenie zapewnia zarówno strefę ciepłą, jak i chłodną.

Umieść co najmniej dwie kryjówki, jedną w ciepłym końcu i jedną w chłodnym. Do tego dochodzi wilgotna kryjówka, w której zwierzę może przejść linienie. Dobrze jest też ułożyć płaskie kamienie i korzenie do wspinania się i chowania pod nimi.

Jako podłoże sprawdza się luźna, naturalna mieszanka ziemi ogrodowej, piasku i gliny, ubita na grubość co najmniej 10 cm, aby zwierzę mogło kopać. Podłoże musi być całkowicie suche, zanim zwierzę trafi do środka. Unikaj kory, wiórów drzewnych, samego włókna kokosowego i piasku wapiennego, które po połknięciu mogą powodować zatwardzenie. Jeśli zwierzę jest chore lub osłabione, przez pewien czas można stosować ręcznik papierowy lub płytki kamienne. Terrarium powinno mieć siatkową pokrywę lub inną dobrą wentylację.

Dwóch zwierząt nie należy trzymać razem, chyba że terrarium jest duże i możesz je natychmiast rozdzielić. Konflikty między zwierzętami często kończą się pogryzieniami, odrzuconymi ogonami, a w najgorszym razie złamaniami kości. Dlatego najlepiej trzymać zwierzę pojedynczo.

TEMPERATURA

Eublepharis turcmenicus potrzebuje wyraźnego gradientu temperatur. W dzień powietrze powinno mieć 25-26 °C, a powierzchnia pod źródłem ciepła 35-37 °C; w nocy temperatura spada do 20-23 °C.

Nocne ochłodzenie jest zdrowsze niż stałe ciepło. Jeśli w nocy potrzebne jest dodatkowe ogrzewanie, użyj ceramicznego promiennika ciepła, który nie emituje światła. Kolorowe żarówki nocne zaburzają rytm dobowy zwierzęcia i należy ich unikać.

Najlepsza jest żarówka halogenowa lub zwykła żarówka nad terrarium, ponieważ ogrzewa w sposób podobny do słońca. Zacznij od ok. 50 W i dostosuj moc do odległości i temperatury w pomieszczeniu. Zawsze mierz temperaturę powierzchni termometrem na podczerwień, a temperaturę powietrza termometrem cyfrowym. Grzejące kamienie często się przegrzewają i mogą powodować oparzenia.

W naturze gatunek pozostaje w kryjówkach od października do połowy kwietnia. Jeśli zwierzęta mają się rozmnażać, niezbędne jest zimowanie trwające około trzech miesięcy w temperaturze 13-14 °C. Schładzać należy wyłącznie zdrowe, dobrze odżywione dorosłe osobniki, a temperaturę obniżać i podnosić stopniowo.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek pochodzi z suchych terenów i potrzebuje suchego powietrza o wilgotności 30-40 %, co odpowiada wilgotności w większości mieszkań. Siatkowa pokrywa lub inna dobra wentylacja utrzymuje suche powietrze. Krótkotrwałe wzrosty są nieszkodliwe, o ile wentylacja jest dobra.

Zwierzę potrzebuje natomiast wilgotnej kryjówki podczas linienia. Wypełnij ją wilgotną ziemią lub wermikulitem i umieść w chłodnym końcu. Wilgotność w kryjówce powinna wynosić 70-80 %. Unikaj wilgotnego torfowca i ciętego papieru, które zwierzę może połknąć. Problemy z linieniem należą do najczęstszych błędów w hodowli.

Postaw stabilną, płaską miskę ze świeżą wodą, wymienianą regularnie. Nie może być tak głęboka, by zwierzę mogło się utopić, i musi ono łatwo z niej wychodzić. Nie dodawaj do wody kropli witaminowych.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest najbardziej aktywny o zmierzchu i w nocy i może żyć bez UVB, jeśli pokarm zawiera witaminę D3. Nocne gekony wykorzystują jednak UVB i odnoszą z niego korzyść, gdy mają taką możliwość. Podobnie jak w przypadku *E. macularius* zaleca się więc słabe oświetlenie UVB dla gatunków cieniolubnych (strefa Fergusona 1).

Celem jest indeks UV 0,5-1,5 w miejscu, gdzie zwierzę wygrzewa się najcieplej, i zero na drugim końcu, aby zwierzę mogło wybierać. Jasne, jednolicie ubarwione osobniki są bardziej wrażliwe i powinny dostawać mniej. Jeśli lampa jest zamontowana nad siatkową pokrywą, siatka pochłania część promieniowania UV, więc odległość trzeba dobrać przy użyciu miernika UV. Świetlówki UVB z czasem tracą moc i trzeba je wymieniać co roku.

Światło powinno być włączone około 12 godzin na dobę. W nocy ma być ciemno.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekon żywi się owadami i nie powinien dostawać warzyw ani owoców. W naturze zjada też małe kręgowce, ale w niewoli nie jest to konieczne. Podawaj mieszankę co najmniej trzech rodzajów owadów, np. świerszczy, mącznika, karaczanów dubia, jedwabników i larw muchy czarnej. Larwy barciaka i duże mączniki są tłuste i podaje się je najwyżej raz w tygodniu.

Podawaj tyle owadów odpowiedniej wielkości, ile zwierzę zje w 15 minut. Młode karm codziennie, młode dorosłe co drugi lub trzeci dzień. Dorosłe zwierzęta z ogonem grubszym niż szyja można karmić co piąty dzień. Nie zostawiaj owadów w terrarium, bo świerszcze mogą podgryzać śpiące zwierzę. Nigdy nie łap owadów w ogrodzie.

Owady trzeba dobrze karmić przez co najmniej dobę przed podaniem. Obsypuj je wapniem bez D3, jeśli terrarium ma UVB, a w przeciwnym razie wapniem z D3. Multiwitaminę z witaminą A (nie beta-karotenem) podawaj raz w tygodniu młodym, a co dwa tygodnie dorosłym. W okresie rozrodu lub w chłodnym okresie zwierzę może przestać jeść na tygodnie lub miesiące. Jest to normalne, jeśli masa ciała utrzymuje się mniej więcej na stałym poziomie.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Eublepharis turcmenicus to spokojny gekon, a postępowanie z nim jest takie samo jak z *E. macularius*: zwierzę można brać do ręki, gdy przez dwa tygodnie miało spokój na aklimatyzację i normalnie je. Zacznij od krótkich, pięciominutowych sesji i stopniowo je wydłużaj. Siadaj nisko przy podłodze, podtrzymuj nogi, tułów i ogon i pozwól zwierzęciu swobodnie przechodzić z ręki do ręki. Nigdy nie chwytaj za ogon.

Przed kopulacją samiec i samica wydają ciche, ćwierkające dźwięki. U *E. macularius* zwierzę może ponadto klikać, piszczeć, szczekać lub krzyczeć. Piszczenie podczas trzymania w ręku oznacza niezadowolenie. Szybkie drganie ogonem obserwuje się podczas polowania i godów. Powolne machanie ogonem przy uniesionym grzbiecie to wyraźny znak, że zwierzę chce mieć

spokój.

W naturze zwierzęta chętnie dzielą kryjówki w dzień, ale w nocy chodzą osobno. W niewoli najbezpieczniej trzymać je pojedynczo.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce mają rząd porów przed kloaką i dwa owalne zgrubienia za nią, w których znajdują się hemipenisy. Samicom brak zarówno porów, jak i zgrubień. U *E. macularius* płeć najpewniej określa się, gdy zwierzę ma 13-15 cm długości. U *E. turcmenicus* samica z hodowli może być kojarzona w wieku 18 miesięcy po pierwszym zimowaniu; dane te opierają się na niewielu zwierzętach. Samice przed rozrodem powinny być w pełni wyrośnięte i w dobrej kondycji.

GODY I KOPULACJA

Bez zimowania metody stosowane u *E. macularius* nie dają u *Eublepharis turcmenicus* zapłodnionych kopulacji. Zapewnij zwierzętom trzymiesięczne zimowanie w temperaturze 13-14 °C, tak aby wyszły z niego w marcu. Następnie trzymaj je osobno przez miesiąc, a potem dołączaj do samicy po jednym samcu naraz. Kopulacja odbywa się w nocy. W naturze zwierzęta pozostają w kryjówkach od października do połowy kwietnia, a kopulacja odbywa się prawdopodobnie później.

Samica musi być zdrowa i w dobrej kondycji. Przy łączeniu zwracaj uwagę na pogryzienia i zadrapania i natychmiast rozdziel zwierzęta, jeśli coś pójdzie nie tak.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Zniesienie składa się zwykle z dwóch jaj, czasem z trzech. Jaja są składane na początku czerwca i zakopywane na głębokość około 8 cm w piaszczystym podłożu. U *E. macularius* samica może złożyć do sześciu zniesień w roku, ale u *E. turcmenicus* ich liczba nie jest znana. Dlatego umieść w terrarium pojemnik do składania jaj z wilgotną ziemią lub wermikulitem, np. w kryjówce w chłodnym końcu.

Samica zużywa na jaja dużo wapnia. Podawaj jej wapń bez D3 w małej miseczce i pozwól, by sama brała tyle, ile potrzebuje. Podawaj obficie owady i kontroluj jej masę ciała.

INKUBACJA

Jaja przenosi się ostrożnie, bez obracania, do małego pojemnika z wilgotnym perlitem lub wermikulitem. W 27 °C wyklucie następuje po około 57 dniach; dane te opierają się na niewielu jajach. Dla porównania jaja *E. macularius* wykluwają się po 45-53 dniach w 28 °C. U *E. macularius* temperatura inkubacji decyduje o płci; czy dotyczy to także tego gatunku, nie zostało zbadane.

Pojemnik powinien mieć kilka małych otworów wentylacyjnych i stać w miejscu o stabilnej temperaturze. Jeśli temperatura w pomieszczeniu się waha, użyj inkubatora. Jaja, które się zapadają i pleśnieją, są zazwyczaj martwe.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mierzą przy wykluciu około 8 cm łącznie z ogonem. Powinny siedzieć pojedynczo w małym pojemniku z ręcznikiem papierowym lub lekko wilgotnym podłożem, małą kryjówką i wilgotną kryjówką, a także mieć małą miseczkę z wodą o niskim brzegu. Przez pierwsze dni żyją z zapasów żółtka, a potem codziennie powinny dostawać małe świerszcze i larwy barciaka, obsypane wapniem i witaminami.

Trzymaj je pojedynczo lub wyłącznie z osobnikami tej samej wielkości i regularnie je waż.

Zdrowie i częste błędy

Typowe problemy *Eublepharis turcmenicus* są takie same jak u blisko spokrewnionego *E. macularius*:

- Problemy z linieniem, gdy resztki skóry przywierają do palców i ogona. Zapewnij wilgotną kryjówkę i ostrożnie usuwaj resztki letnią wodą.
- Niedobór wapnia i witaminy D3, prowadzący do choroby kości z miękką żuchwą, krzywymi nogami i niemożnością uniesienia klatki piersiowej nad ziemię. Obsypuj wszystkie owady i zapewnij UVB.
- Zatwardzenie (impakcja) po połknięciu drobnego piasku, kory lub innych materiałów podłoża. Stosuj odpowiednie

podłoże i nie karm na podłożu.

- Utrata ogona po trzymaniu w ręku lub bójkach. Ogon odrasta, ale wygląda inaczej.
- Infekcja dróg oddechowych, jeśli terrarium jest zbyt wilgotne i słabo wentylowane.

Zwierzęta dobrze ukrywają chorobę. Dlatego waż zwierzę co tydzień i zapisuj masę ciała, apetyt i linienia. Spadek masy ciała jest często pierwszym objawem. Udaj się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je przez kilka tygodni poza okresem chłodzenia lub wydaje się ospałe.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.